

RAQAMLI IQTISODIYOTDA INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Bakiyeva Iroda Abdushukurovna

Annotatsiya: ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotni shakllanishi, uning ahamiyati, ijobiy hamda salbiy jihatlari, raqamli iqtisodiyot sharoitida investitsiyalardan to'g'ri hamda samarali foydalanishning ahamiyati to'g'risida fikr va mulohazalar olib borilgan.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, innovatsion texnologiyalar, startap loyihalar, kripto valyuta.

Аннотация: в данной статье изложены мнения и соображения о формировании цифровой экономики, ее значении, положительных и отрицательных сторонах, важности правильного и эффективного использования инвестиций в условиях цифровой экономики.

Ключевые слова: Цифровая экономика, инновационные технологии, стартап-проекты, криптовалюта.

Kirish

Bugungi kunda texnika-texnologiyalar jadal rivojlanib borayotga bir sharoitda jahon iqtisodiyotida raqamli iqtisodiyotga o'tish, raqamli iqtisodiyot orqali samaradorlikni oshirish masalasi juda dolzarb masalalardan biriga aylanib bormoqda. Raqamli iqtisodiyotga o'tish degani bu har bir sohada raqamli texnologiyalardan foydalanish va u orqali iqtisodiy samaradorlikka erishishni anglatadi. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi nafaqat iqtisodiyotda, balki jamiyatda ham tub o'zgarishlarga olib keladi. Axborot xarajatlarini kamaytirish orqali raqamli texnologiyalar davlat, kompaniyalar va jismoniy shaxslar uchun iqtisodiy va ijtimoiy bitimlar qiymatini sezilarli darajada pasaytiradi, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydi, ular bo'yicha bitimlar deyarli “nol”ga aylanadi, shuningdek, samaradorlik sezilarli darajada oshadi: mavjud faoliyat va xizmatlar arzonroq, tezroq yoki yanada qulayroq bo'ladi. Va nihoyat, raqamli

texnologiyalar integratsiyalashuvni ta'minlaydi: odamlar oldin ularga kirish imkoniga ega bo'lmagan xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Mamlakatimiz rahbariyati tomonidan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish hamda qo'llab quvvatlash maqsadida samarali chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan O'zbekiston Respublikasi Prezidenting 03.07.2018 yildagi PQ-3832-SONLI “O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida” gi qarori, shuningdek, 2022-yil 27-apreldagi PF-121-SONLI “O'zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida” gi faarmoni va ushbu sohaga oid ishlab chiqilayotgan dasturlar, strategiyalar buning yaqqol namunasi.

Adabiyotlar tahlili

Raqamli iqtisodiyot raqamli texnologiyalarga yo'naltirilgan, ya'ni raqamli va hisoblash texnologiyalariga asoslangan iqtisodiyot sifatida ta'riflanadi. U asosan veb va boshqa raqamli aloqa texnologiyalari tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan barcha biznes, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy va boshqalarni qamrab oladi. Ushbu atama birinchi marta 1995 yilda muallif Don Tapskottning “Raqamli iqtisodiyot: Tarmoqli razvedka davrida va'da va xavf”¹ kitobida kiritilgan. Jahon iqtisodiyotida ro'y beradigan tendensiyalarni tavsiflash uchun mo'ljallangan "Raqamli iqtisodiyot" atamasi 1995-yilda Nikolas Negroponte tomonidan ilk bor ta'rif berilgan (Negroponte, 1995). Engovatovanning (Shunyaeva va Cheglakova, 2018) fikriga ko'ra, raqamli iqtisodiyot bu - ma'lumotlarni ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va uzatishning yangi usullari hamda raqamli kompyuter texnologiyalariga asoslangan iqtisodiyotdir. Aksariyat mahalliy adabiyotlarda raqamli iqtisodiyot – bu raqamli texnologiyalarga asoslangan iqtisodiyot deb ta'rif berilgan bo'lsa, xorij manbalarida yangi raqamli mahsulot ishlab chiqarishdir deya ta'rif berilgan.

Metodologiya

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi barcha qatlamlar uchun bir xil imkoniyatlarni yaratishi kerak. Investitsiyalar ijtimoiy va iqtisodiy tenglikni

¹ Don Tapskott. “Raqamli iqtisodiyot: Tarmoqli razvedka davrida va'da va xavf”//1995. USA.Texas.

ta'minlashga qaratilgan loyihalar uchun ham muhimdir. Masalan, qishloq hududlariga internet tarmoqlarini kengaytirish, kam ta'minlangan oilalar uchun raqamli savodxonlik dasturlarini tashkil etish va boshqalar. Bu investitsiyalar jamiyatning barcha qatlamlarini raqamli iqtisodiyotdan foyda ko'rish imkoniyatini beradi iqtisodiy tizimdagi ahamiyatiga mos ravishda ilmiy taklif hamda amaliy tavsiyalar berildi.

Tahlil va natijalar

Raqamli iqtisodiyot - bu so'nggi yillarda dunyo bo'ylab tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan va iqtisodiyotni tubdan o'zgartirayotgan soha. Raqamli texnologiyalarning keng qo'llanilishi nafaqat iqtisodiyotni, balki ijtimoiy va madaniy hayotimizni ham qayta shakllantirmoqda. Ushbu o'zgarishlarda investitsiyalar muhim o'rin tutadi. Investitsiyalar raqamli iqtisodiyotning asosiy dvigateli bo'lib, ularni quyidagi aspektlarda ko'rib chiqish mumkin:

1. Texnologik Innovatsiyalarni Qo'llab-quvvatlash;

Raqamli iqtisodiyotning yuksalishi texnologik innovatsiyalarsiz amalga oshishi mumkin emas. Investitsiyalar ilmiy-tadqiqot ishlari va yangi texnologiyalarning ishlab chiqilishi uchun zarur moliyaviy resurslarni ta'minlaydi. Masalan, sun'iy intellekt, blokcheyn, katta ma'lumotlar (big data) va Internet narsalar kabi texnologiyalarni rivojlantirishda yirik kompaniyalar va startaplar tomonidan qilingan investitsiyalar katta ahamiyatga ega.

2. Infratuzilmani Rivojlantirish;

Raqamli iqtisodiyot samarali ishlashi uchun zamonaviy va barqaror infratuzilma talab etiladi. Bu esa investitsiyalarni talab qiladi. Optik tolali internet tarmoqlari, 5G texnologiyasi, ma'lumotlar markazlari va boshqa texnologik infratuzilma elementlariga yo'naltirilgan investitsiyalar raqamli iqtisodiyotning poydevorini mustahkamlaydi. Infratuzilmaning rivojlanishi, o'z navbatida, raqamli xizmatlarning keng ko'lamda joriy etilishiga va ulardan foydalanishga imkon beradi.

3. Kichik va O'rta Bizneslarni Qo'llab-quvvatlash;

Raqamli iqtisodiyotda kichik va o'rta bizneslar (KOB) ham katta rol o'ynaydi. Investitsiyalar KOBlarga raqamli transformatsiyani amalga oshirishda yordam

beradi. Elektron tijorat platformalari, onlayn to'lov tizimlari, raqamli marketing va boshqalar kichik bizneslar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Buning uchun esa investitsiyalar talab qilinadi. Shu bilan birga, venchur kapital va xususiy investorlar tomonidan KOBlarni moliyalashtirish yangi innovatsion startaplarning paydo bo'lishiga turtki beradi.

4. Ta'lim va Kadrlar Tayyorlash;

Raqamli iqtisodiyotning muvaffaqiyati malakali kadrlarning mavjudligiga bog'liq. Shuning uchun ta'lim sohasiga yo'naltirilgan investitsiyalar muhim ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalar bo'yicha o'quv dasturlari, kasbiy tayyorgarlik kurslari va boshqa ta'lim loyihalariga investitsiyalar yosh avlodni zamonaviy iqtisodiyot talablari darajasida tayyorlashga yordam beradi.

5. Ijtimoiy va Iqtisodiy Tenglikni Ta'minlash;

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi barcha qatlamlar uchun bir xil imkoniyatlarni yaratishi kerak. Investitsiyalar ijtimoiy va iqtisodiy tenglikni ta'minlashga qaratilgan loyihalar uchun ham muhimdir. Masalan, qishloq hududlariga internet tarmoqlarini kengaytirish, kam ta'minlangan oilalar uchun raqamli savodxonlik dasturlarini tashkil etish va boshqalar. Bu investitsiyalar jamiyatning barcha qatlamlarini raqamli iqtisodiyotdan foyda ko'rish imkoniyatini beradi.

Xulosa va takliflar

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish hamda uning samaradorligini yanada oshirish uchun faol investitsiyalardan foydalanish zaruriy shartdir. Bu borada texnologik, ilmiy, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, infratuzilmani rivojlantirish, kichik va o'rta bizneslarni qo'llab-quvvatlash, ta'lim va kadrlar tayyorlash hamda ijtimoiy va iqtisodiy tenglikni ta'minlash uchun investitsiyalar muhim ahamiyatga ega.

Shu bois, davlat va xususiy sektor tomonidan raqamli iqtisodiyotga yo'naltirilgan investitsiyalarni oshirish kerak. Bu esa o'z navbatida, iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi va jamiyat farovonligini oshiradi.

2023-yilda O‘zbekiston investitsiya muhitini yaxshilash bo‘yicha sezilarli o‘zgarishlar amalga oshirdi. Qonunchilikdagi islohotlar, infratuzilma loyihalari, xalqaro hamkorlik, iqtisodiy o‘shish va kadrlar tayyorlash bo‘yicha chora-tadbirlar investitsiyalar uchun yanada qulay sharoit yaratdi. Shu bilan birga, bu islohotlar O‘zbekistonning raqobatbardoshligini oshirishga va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashga xizmat qilmoqda. Bu yo‘nalishdagi ishlardan ko‘zlangan maqsad - mamlakatni jahon iqtisodiyotida munosib o‘rin egallashga erishishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Abdullaev, I. (2023). "Raqamli infratuzilmaning investitsiyalariga oid amaliyotlar". *Journal of Digital Economics*, 5(1), 45-60.
2. Karimova, N. (2022). "Texnologik startaplarni rivojlantirish uchun investitsiyalar: O‘zbekiston tajribasi". *Innovation and Entrepreneurship Review*, 3(2), 89-104.
3. World Bank. (2023). "Uzbekistan Digital Economy Report: Opportunities and Challenges". Washington, D.C.: World Bank Group.
4. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2023). "Digital Economy Investment Trends 2023". Geneva: United Nations.
5. International Monetary Fund (IMF). (2023). "Economic Impact of Digitalization in Central Asia". Washington, D.C.: IMF Publications.
6. OECD. (2023). "Digital Transformation in Emerging Markets". Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
7. European Investment Bank (EIB). (2023). "Investing in Digital Infrastructure: A Guide for Emerging Economies". Luxembourg: EIB.
8. Yuldashev, A. (2023). "Raqamli iqtisodiyotda kiberxavfsizlikni ta‘minlash investitsiyalari". *Central Asian Journal of Cybersecurity*, 4(3), 112-128.